

Oslo, 27.2.2019

Til Landbruks- og matdepartementet

NOU 2018:11 Ny fjellov – høringsuttalelse

Vi viser til deres brev av 29.08.18 angående NOU 2018:11 Ny fjellov, (deres ref 18/875).

Norsk Friluftsliv representerer de 17 største frivillige friluftslivsorganisasjonene i Norge med til sammen rundt 950.000 medlemskap og rundt 5.000 lokale lag og foreninger. En av hovedoppgavene for Norsk Friluftsliv er å ivareta allemannsretten og det enkle og naturvennlige friluftslivets vilkår i Norge, herunder lover som har betydning for natur- og friluftsliv.

Bakgrunn

Statsallmenningsutvalget ble oppnevnt ved kongelig resolusjon 4. mars 2016 med mandat å lage forslag til en ny lov om statsallmenningene. Utvalget la fram sin utredning 22. juni 2018; NOU 2018:11 Ny fjellov, der de foreslår en ny lov til erstatning for lov 6. juni 1975 om rettar og lunnende m.m. i statsallmenningane (Fjellogen) og lov 19. juni 1992 om skogsdrift i statsallmenningene (Statsallmenningsloven).

Kommentarer til forslagene

Utvalgets utredning er omfattende og tar opp en rekke problemstillinger. Norsk Friluftsliv vil i denne uttalelsen først og fremst ta opp de problemstillingene og forslagene vi mener er særlig relevant for friluftslivet.

Norsk Friluftsliv konstaterer at lovutvalget er enstemmig i mange viktige spørsmål. I de spørsmålene utvalget er delt, er det et stort flertall og et lite mindretall. Norsk Friluftsliv viser til at flertallsforslagene bygger på et bredt kompromiss og at flertallsforslagene vil bidra til forenkling og modernisering av lovverket. Flertallsforslagene vil sikre en bærekraftig bruk av statsallmenningene til beste for de med allmenningsrett, for samisk reindrift, for lokalsamfunnene og for friluftslivet.

Flertallsforslagene vil:

- styrke det lokale selvstyret og overføre oppgaver fra statlig til lokalt folkevalgt nivå
- legge til rette for mer lokal verdiskaping basert på ressursene i statsallmenningene

- bidra til bedre folkehelse og bevaring av viktige tradisjoner for jakt, fiske og friluftsliv
- bidra til mer effektiv bruk av fellesskapets ressurser
- videreføre Statskog SF som grunneier i statsallmenningene, og skille rollen til staten som eier og som myndighet i statsallmenningene slik at Statskog reindyrker rollen som grunneier.

Kommentarer til enkeltforslag

Formålsparagrafen

Flertallet foreslår følgende som formålsparagraf i ny fjellov:

§ 1-1 Formål

Denne lova har til formål å legge til rette for ein berekraftig bruk av statsallmenningane, til beste for dei med allmenningsrett, for samisk reindrift, for allmenningsbygdene og for allmenta.

Bruk og styring av statsallmenningane skal skje slik at allmenningsbruk, medrekna jakt og fiske for innanbygdsbuande, og samisk reindrift kan utovast slik bruksrettsधारane og reindriffta har rett til.

Statsallmenningane skal også brukast slik at tilgangen til jakt, fiske og friluftsliv blir sikra for allmenta.

Norsk Friluftsliv mener det er viktig å sikre en langsiktig og bærekraftig bruk av statsallmenningene og sikre allmennhetens tilgang til jakt, fiske og friluftsliv. Vi støtter derfor flertallets forslag til formålsparagrafen som vi mener vil sikre dette.

Salg av statsallmenningsareal

Det er bred enighet i utvalget om at statsallmenningene skal forvaltes i et svært langsiktig perspektiv. Derfor bør en ny fjellov videreføre et generelt forbud mot salg av statsallmenningsareal for å bevare statsallmenningene som store, udelte eiendommer. Dette er viktig både for de jordbruksberettigede, for reindriffta og for jakt-, fiske- og friluftslivinteressene. Store, udelte naturområder har også en verdi i seg selv. Dagens ordning med åpning for utleie av areal og enkelte unntak for salg, videreføres.

Norsk Friluftsliv mener det er viktig å bevare statsallmenningene som store, udelte eiendommer, og støtter derfor flertallet som ikke ønsker å åpne for mer salg.

Jakt, fiske og friluftsliv

Statsallmenningene har stor betydning for befolkningens tilgang til jakt, fiske og friluftsliv. Fjellstyrene bidrar ved sine rimelige og godt tilrettelagte tilbud til at mange kommer seg ut og kan høste av naturressursene, noe som bidrar til god folkehelse og trivsel. Det er bred enighet om at en ny fjellov bør sikre og utvikle dette videre. Flertallet støtter en videreføring av dagens regime for jakt og fiske i statsallmenningene, herunder ordningen med prisrammer.

Norsk Friluftsliv mener det er viktig å gi allmennheten tilbud om gode og rimelige muligheter til jakt, fiske og friluftsliv, og støtter flertallets forslag om videreføring av dagens ordning.

Fordeling av grunneierinntekter

Et viktig prinsipp i dagens fjellov er at verdiskapingen fra områdene skal være igjen lokalt der verdiene er skapt. Dette er et prinsipp det er enighet om å styrke. I dag deles løpende brutto festeinntekter for hytter og hoteller 50/50 mellom vedkommende fjellkasse (fjellstyre) og Statskog SF/grunneierfondet, mens inntektene fra f.eks. annen arealleie (bolig, næring, alpinanlegg, mobilmaster m.m.), grus/mineraler og fallrettigheter i sin helhet går til Statskog SF/grunneierfondet. Flertallet foreslår bl.a. at alle løpende brutto grunneierinntekter deles 50/50 mellom vedkommende fjellstyre og Statskog SF v/grunneierfondet.

Norsk Friluftsliv vil understreke viktigheten av å sikre en god balanse mellom fjellstyrene som administrasjon for jakt og fiske i statsallmenningene og et sterkt Statskog som grunneier. Det er også viktig å sikre et godt og forpliktende samarbeid mellom fjellstyrene og Statskog.

Lokalt selvstyre med god bredde

Det er bred enighet om økt lokalt selvstyre. Det må sikres grunnlag for en lokal forvaltning som er rustet til å forvalte og balansere de ulike interesser og rettigheter. Fjellstyrer med lokaldemokratisk forankring, er avgjørende for å oppnå dette. Flertallet foreslår en modell der fjellstyrene fortsatt skal oppnevnes av kommunestyret, men der rettighetshaverne skal ha mulighet til å nominere sine representanter i fjellstyret. Som hovedregel skal det være fem representanter i styret, der minst én skal representere jakt-, fiske-, friluftslivs- og allmenne interesser.

Norsk Friluftsliv mener det er viktig med lokal forankring og at det er avgjørende at jakt, fiske og friluftslivsinteressene er representert i fjellstyret.

Oppsyn i statsallmenningene

Fjellstyrenes ansatte er viktige for en forsvarlig og effektiv administrasjon av, og oppsyn med statsallmenningene. En ny fjellov bør sikre grunnlag for at fjellstyrene kan ha en lokal administrasjon med riktig kompetanse og tilstrekkelig kapasitet. Det er flertall for at en videreføring av fjellstyrenes ansatte (Fjellopsynet) som et helhetlig oppsyn i statsallmenningene er riktig for å bidra til dette. Flertallet foreslår at ordningen som er nå, i all hovedsak bør føres videre med presiseringer. Fjellopsynet må samarbeide med Statens naturoppsyn (SNO) slik at man sikrer en helhetlig forvaltning av verneområdene. Ordningen med eget oppsyn i statsallmenningene bør fortsette, og SNO kan fortsette med å kjøpe tjenester fra fjellstyrene. Slik kan en utnytte kompetansen i fjellopsynet, og ikke minst sikre lokal forankring for oppsynet. Ordningen sikrer at statsallmenningene fremdeles har et feltapparat med nær tilknytning til områdene, og at dette apparatet har god lokalkunnskap. At fjellstyrene har et eget oppsynsapparat sikrer et tilstedeværende oppsyn på statsallmenningene. At de tilsette i fjellstyrene løser oppgaver for flere når de er i felt, er kostnadseffektivt for staten og vesentlig for at fjellstyrene kan ha et apparat av tilsatte som igjen er en viktig forutsetning for en lokal, kompetent og effektiv forvaltning av statsallmenningene. Det er hensiktsmessig at fjellopsynet kan utføre flere oppgaver når de er i felt. En slik løsning gir også en miljøgevinst med redusert ferdsel i sårbare områder fordi fjellopsynet uansett utøver andre oppgaver i de samme områdene.

Norsk Friluftsliv mener det er viktig med et lokalt forankret oppsyn i samarbeid med SNO, og støtter derfor flertallets forslag.

Grunnfinansiering av fjellstyrene

Fjellstyrene leverer en rekke viktige samfunns-goder. Fjellstyrene legger til rette for et allment friluftsliv og tilbyr jakt og fiske til allmennheten, både for de som bor i områdene og for andre. Allmenningene er viktige friluftsområder for betydelige befolkningsgrupper. Den tilrettelegging for et aktivt friluftsliv som gjøres av fjellstyrene, kommer mange grupper innenfor friluftslivet til gode. Eksempelvis kan nevnes tilbudet om leie av hytter/koier, båtutleie, tilrettelegging i form av klopper/broer, hundetreningsområder, tilrettelagt informasjon om områdene og mulighetene for friluftsliv og tilbud om arrangementer og opplæring, gjerne i samarbeid med andre som eksempelvis frivillige organisasjoner. Tilbudet i statsallmenningene bidrar til å aktivisere store

befolkningsgrupper, samtidig som det er et betydelig potensial for å nå ut til flere og nye grupper. Det er flertall i utvalget for at fjellstyrenes ivaretagelse av viktige samfunnsgoder bør gjenspeiles i en statlig grunnfinansiering av fjellstyrenes virksomhet.

Norsk Friluftsliv mener det er viktig med grunnfinansiering av fjellstyrenes virksomhet og støtter flertallets forslag.

Fellesorganisasjon for fjellstyrene

Utvalget foreslår at det skal opprettes en fellesorganisasjon for fjellstyrene, i hovedsak en videreføring av dagens ordning. Det er store krav til profesjonalitet i driften av fjellstyrene. Fellesorganisasjonen skal være felles talerør og et faglig kompetansesenter for fjellstyrene, og skal rettlede disse i arbeidet og i økonomiforvaltningen. Flertallet i utvalget foreslår at fellesorganisasjonen skal finansieres av fjellstyrene og grunneierfondet.

Norsk Friluftsliv mener det er viktig med et fellesorgan for fjellstyrene og støtter flertallets forslag om at dette skal finansieres av fjellstyrene og grunneierfondet.

Jordbrukstilknnyttede bruksretter

Loven må sikre rammer som ivaretar de jordbrukstilknnyttede bruksrettene. Disse rettighetene har stor verdi for den enkelte gårdbruker, for lokalt næringsliv ellers og dermed for bosetning i allmenningsbygdene. Viktige jordbrukstilknnyttede bruksretter er bl.a. beite, setring, tilleggsjord og hogst. Bruksrettene må også kunne utvikle seg dynamisk med «tida og tilhøva». Flertallet i utvalget mener at det dynamiske elementet nettopp skal åpne for nye bruksmåter der andre ikke lenger blir brukt. Nye bruksretter kan både oppstå ved en gradvis utvikling fra en etablert bruksrett, men også ved at ressursene i statsallmenningen blir brukt på en ny måte som kan støtte opp under jordbruksdrifta og gi ny inntekt til garden. Flertallet oppfatter derfor f.eks. tilleggsjord og utnytting av vannkraft til visse formål, som en bruksrett. En slik dynamisk utvikling av bruksrettene er nødvendig for å gi næringen utviklingsrom og for at verdien i bruksrettene skal opprettholdes.

Norsk Friluftsliv støtter prinsipielt flertallet i dette. Støtten gjelder ikke utbygging av vannkraft eller andre energianlegg annet enn til eget bruk, som er mest aktuelt i forbindelse med seterdrift.

Utleie av seterhus

Norsk Friluftsliv støtter forslaget om at seterhus både på setre som er i bruk og på setre som ikke er i bruk fortsatt kan leies ut slik at det kan komme allmenheten til gode.

Utleie til for eksempel turistforeninger, turlag og andre relevante frivillige organisasjoner er positivt av flere grunner. Det vil blant annet gjøre at mange får glede av stedet og vil sikre at husene bli godt vedlikehold.

Loven setter imidlertid fortsatt begrensning på utleie i ti år. Dette gjør det umulig å søke spillemidler som jo stiller krav om minimum 30 års leietid.

Norsk Friluftsliv støtter forslaget om at det er mulig å leie ut seterhus til allmenheten, men ber om en utvidelse til 30 år når det leies ut til turistforeninger eller andre lag og foreninger som sikrer allmennheten tilgang.

For Norsk Friluftsliv er det viktig at en ny fjellov ivaretar allmennhetens interesser. Dette innebærer blant annet at:

- formålsparagrafen må sikre allmennhetens bruk av statsallmenningene til jakt, fiske og annet friluftsliv
- lokalt selvstyre vektlegges, der jakt-, fiske- og friluftslivsinteressene blir representert i de framtidige fjellstyrene
- fjellstyrene må sikres en god finansiering, samtidig som det er viktig å bevare et sterkt Statskog som grunneier
- statsallmenningen må forbli som store sammenhengende naturområder, og at det ikke åpnes for mer salg av grunn
- seterhus bør kunne leies ut i 30 år til organisasjoner, lag og foreninger som sikrer allmennhetens bruk

Vennlig hilsen
Norsk Friluftsliv

Lasse Heimdal
generalsekretær

Hans Erik Lerkelund
fagsjef naturforvaltning